

McGill University
Montreal Canada

Institute of Islamic Studies

University of Tehran
Tehran- Iran

Haftumîn Bîst Guftâr
"The Seventh Twenty Treatises"

on

Literature, Philosophy

and

Biographies of Learned Men

By

Mehdi Mohaghegh

Tehran 2007

LXI
WISDOM OF PERSIA
-SERIES-
OF TEXTS AND STUDIES PUBLISHED

by
The Institute of Islamic Studies
University of Tehran - McGill University

General Editor
MEHDI MOHAGHEGH

Institute of Islamic Studies
P.O.Box 13145-133 Tehran Iran
Tel (9821) 66707213 - 66721332 Fax (9821) 88002369

E-mail: anmo@kanoon.net

Printed in Tehran 2007

Copyright Institute of Islamic Studies

No part of this publication may be reproduced in any form without the prior
written permission of the copyright owner

ISBN 978-964-5552-36-5

ح: تصوّف و عرفان

۱۳۸- سهم مؤسسه مطالعات اسلامی دانشگاه مکیل

شعبه تهران در نشر میراث تصوّف و عرفان اسلامی ۶۵-۴۷/۳

۱۳۹- سخنی کوتاه درباره شروح فارسی فصوص الحکم ابن عربی ۸۲-۷۵/۷

ط: نهادهای علمی

۱۴۰- مؤسسه مطالعات اسلامی دانشگاه تهران - دانشگاه مکیل ۲۵۸-۲۳۳/۷

- ۷۴-۶۱/۷ مراسم بزرگداشت عبدالجلیل سجزی
- ۱۱۸- گزاشی کوتاه از سفر علمی به شهر بمبئی و یونا ۱۳۲-۱۲۱/۷
- ۱۱۹- گزاشی از سفر علمی کوتاه به کشور کویت جهت داوری
- بهترین کتاب در تاریخ پزشکی اسلامی ۱۸۰-۱۷۵/۷
- ۱۲۰- گزاشی از سفر کوتاه علمی به حیدرآباد هند ۲۳۳-۲۱۹/۷

ز: یادبود بزرگان علم و دانش

- ۱۲۱- ایزوتسو هم رفت ۱۹۶-۱۸۷/۴
- ۱۲۲- سید جلال الدین آشتیانی ۶۲-۴۹/۵
- ۱۲۳- فلاظوری هم رفت ۷۳-۷۱/۵
- ۱۲۴- آرام، آرام گرفت ۱۴۵-۱۳۷/۵
- ۱۲۵- سید محمد کاظم عصار تهرانی ۱۰۲-۸۹/۶
- ۱۲۶- خاطراتی از مرحوم شهید مرتضی مطهری ۱۶۴-۱۵۵/۶
- ۱۲۷- میرزا مهدی مدرّس آشتیانی ۲۱۴-۲۰۵/۶
- ۱۲۸- شیخ محمد تقی آملی ۲۸۲-۲۷۵/۶
- ۱۲۹- عبد الحمید بدیع الزّمانی کردستانی ۳۱۴-۲۹۵/۶
- ۱۳۰- زندگی نامه حاج شیخ عباسعلی محقق واعظ خراسانی ۳۴۷-۳۱۵/۶
- ۱۳۱- سخنی چند درباره حاج ملا هادی سبزواری ۶۰-۴۵/۷
- ۱۳۲- میرزا ابوالحسن شعرانی ۱۲۰-۱۱۳/۷
- ۱۳۳- آشنائی من با سید حسن تقی زاده ۱۳۸-۱۳۳/۷
- ۱۳۴- نوش آفرین انصاری ۱۶۰-۱۴۶/۷
- ۱۳۵- نامه هائی از دکتر مهدی محقق به نوش آفرین انصاری ۱۷۴-۱۶۱/۷
- ۱۳۶- از خلیل بن احمد تا احمد بهمنیار ۱۹۸-۱۸۱/۷
- ۱۳۷- بهاء الدین خرّمشاهی ۲۱۸-۲۰۹/۷

- ۱۰۳- قطب‌الدین شیرازی ۱۸۱/۶-۱۹۰
- ۱۰۴- فلسفه در جهان اسلام و ضرورت برگزاری
همایش قرطبه و اصفهان ۲۱۵/۶-۲۳۲
- ۱۰۵- سیری اجمالی در مقدمه شرح حکمة الاشراق ۲۵۱/۶-۲۶۰
- ۱۰۶- میرداماد و فلسفه منشاء ۱۹/۷-۲۸

و: گزارش سفرهای علمی

- ۱۰۷- گزارشی از کنگره بین‌المللی فرهنگستان
زبان عرب قاهره، اسفند ۱۳۶۶ ۲۹۵/۲-۳۱۴
- ۱۰۸- گزارش مراسم افتتاح مؤسسه بین‌المللی اندیشه
و تمدن اسلامی مالزی، کوالالمپور، مهرماه ۱۳۷۰ ۶۷/۳-۷۸
- ۱۰۹- گزارش کنفرانس تمدن شهری و شهرنشینی در اسلام،
توکیو، آذرماه ۱۳۶۹ ۱۱۹/۳-۱۳۰
- ۱۱۰- گزارشی کوتاه از مجمع علمی (سمپوزیوم) بین‌المللی
ابن رشد قرطاج (کاتاز) تونس ۲۷ بهمن تا ۳ اسفند ۱۳۷۶ ۸۵/۵-۱۰۵
- ۱۱۱- گزارشی کوتاه از کنگره بین‌المللی زندگی و خدمات
علمی و فکری امام ابوحنیفه، اسلام آباد - پاکستان
۱۳ تا ۱۶ مهر ۱۳۷۷ ۱۸۹/۵-۲۰۷
- ۱۱۲- گزارش ده سفر علمی در کشورهای: انگلستان، کانادا،
امریکا، هند، ترکیه، فرانسه، پاکستان، ژاپن، استرالیا ۲۵۷/۵-۳۲۱
- ۱۱۳- گزارش سفر علمی به کشور مجارستان ۷۵/۶-۸۸
- ۱۱۴- گزارش سفر علمی به هفت کشور عربی ۱۱۷/۶-۱۵۴
- ۱۱۵- گزارش شرکت در نخستین کنگره فلسفه
در جهان معاصر، بغداد ۱۹۱/۶-۲۰۴
- ۱۱۶- گزارشی کوتاه از سفر علمی به کشور تاجیکستان، ناصر خسرو .. ۲۳۳/۶-۲۵۰
- ۱۱۷- گزارشی اجمالی از یک سفر کوتاه علمی،

- ۷۹- المشاطة لرسالة الفهرست ۲۴۰-۲۲۵/۴
- ۸۰- اشاره‌ای اجمالی به اهمیت اسب در تمدن اسلامی ۲۵۸-۲۴۹/۴
- ۸۱- جنبه‌های اساسی علم و دانش در تمدن اسلامی ۴۷-۳۱/۵
- ۸۲- دو گفتار دربارهٔ نهادهای آموزشی ۱۲۴-۱۰۷/۵
- ۸۳- مروّری در تاریخ ریاضیات در زمان ابوالوفای بوزجانی ۱۷۸-۱۶۷/۵
- ۸۴- بروکلیمان، کارل (۱۸۶۸-۱۹۵۶) ۲۵۶-۲۴۹/۵
- ۸۵- فقه، تفقه و فقیه و متفقه، میرزا محمدعلی مدرّس تبریزی ۱۱۶-۱۰۳/۶
- ۸۶- ابوریحان بیرونی ۲۷۴-۲۶۱/۶

ه: فلسفه اسلامی

- ۸۷- ابو عبدالله تبریزی و شرح بیست و پنج مقدمهٔ ابن میمون ۱۴۴-۱۲۳/۱
- ۸۸- مفاتیح الغیب ملاصدرا ۱۵۶-۱۴۵/۱
- ۸۹- رسالهٔ ابن السّمح در غایت فلسفه ۳۳۲-۳۱۹/۱
- ۹۰- اشاره‌ای به تأثیر فارابی در دیگران ۳۴۴-۳۳۳/۱
- ۹۱- تلخیص نوامیس افلاطون ۳۵۶-۳۴۵/۱
- ۹۲- مبانی اخلاق فلسفی در اسلام ۸۹-۷۲/۲
- ۹۳- اقبال و فلسفه اسلامی ۲۴۱-۲۳۱/۲
- ۹۴- سخنی چند دربارهٔ نسخه‌های خطی فلسفه اسلامی ۳۳-۱۳/۳
- ۹۵- ابن سینا در جهان تشیع ۴۵-۳۵/۳
- ۹۶- فلسفهٔ استنی در ایران با اشاره به عصر حاضر ۲۱۲-۱۹۹/۳
- ۹۷- ایرانیان و علوم عقلی ۱۳۸-۱۲۳/۴
- ۹۸- تأثیر ابن سینا بر میرداماد ۱۵۰-۱۳۹/۴
- ۹۹- مقام علمی و فلسفی حمیدالدین کرمانی ۱۵۸-۱۵۱/۴
- ۱۰۰- مقدمه‌ای بر شرح القبسات سیّد احمد علوی عاملی ۱۶۵-۱۴۷/۵
- ۱۰۱- ابن سینا ۷۶-۴۷/۶
- ۱۰۲- گزارش همایش بین‌المللی قرطبه و اصفهان ۱۸۰-۱۶۵/۶

- ۵۹- فضائح الباطنية غزالی و دامغ الباطل علی بن الولید ۱۲۷-۱۱۶/۲
- ۶۰- امام علی بن ابی طالب علیه السلام در کتاب و سنت ۱۵۶-۱۴۳/۳
- ۶۱- الشیخ تقی الدین ابوالصلاح حلبی و علم الکلام ۱۷۴-۱۵۷/۳
- ۶۲- السنة و توظيفها فی البناء الفکری ۲۳۱-۲۱۳/۳
- ۶۳- الدراسات الاسلامیة فی ایران فی السنوات العشر الأخيرة و اتجاهها فی المستقبل ۲۹۸-۲۷۷/۳
- ۶۴- منابع و ارجاعات برای تحقیق و بررسی پیرامون وقف ۱۱۴-۸۱/۴
- ۶۵- شیخ مفید - رحمة الله علیه - در کتاب اوائل المقالات ۱۲۲-۱۱۵/۴
- ۶۶- عدالت و صلح در تمدن اسلامی ۱۸۷-۱۷۹/۵
- ۶۷- برخی از نامها و کنیه‌ها و القاب حضرت علی بن ابی طالب علیه السلام ۲۲۴-۲۰۹/۵
- ۶۸- ترجمه فارسی چهل حدیث شریف در فضیلت علم و شرافت علم فقه ۴۲۸-۴۰۷/۵
- ۶۹- کتابت حدیث و پیوندهای فرهنگی ۲۰۸-۱۹۹/۷

د: تاریخ علوم در اسلام

- ۷۰- رصدخانه استانبول از زبان علاء الدین منصور شیرازی ۱۴۴-۱۲۸/۲
- ۷۱- نهضت ترجمه و نشر علوم بیگانگان در زمان حضرت امام رضا علیه السلام ۱۶۹-۱۴۵/۲
- ۷۲- مراکز علمی ری و تأثیر آن در فرهنگ اسلامی ۲۳۰-۲۱۹/۲
- ۷۳- کتابی درباره استاد و دانشجویی در اسلام ۲۶۶-۲۵۵/۲
- ۷۴- گزارش خواب ابوریحان بیرونی از غضنفر تبریزی ۳۹۹-۳۸۹/۳
- ۷۵- پنگان، فنجان، بنکام، فنجام، نوعی از ساعات زمانی در اسلام ۲۸-۲۰/۴
- ۷۶- تقسیم‌بندی علوم از نظر دانشمندان اسلامی ۴۸-۲۹/۴
- ۷۷- آگاهی‌هایی در فن کشاورزی در اسلام ۵۸-۴۹/۲
- ۷۸- دانشنامه و دامنه و انواع آن در جهان اسلام ۸۰-۵۹/۴

- ۳۶- گزارش یکی از تعبیرات پزشکی در شعر حافظ..... ۱۱۵-۱۱/۲
- ۳۷- آگاهی‌های دربارهٔ جراحی در اسلام..... ۲۱۸-۱۹۹/۲
- ۳۸- زهرآوی و کتاب التصریف..... ۲۹۴-۲۷۸/۲
- ۳۹- ابن هندو و مفتاح الطب و اشاره او به دفاع از علم پزشکی..... ۱۴۱-۱۳۱/۳
- ۴۰- مکتب‌های پزشکی در اسلام..... ۱۹۷-۱۷۵/۳
- ۴۱- الرّازی فی الطبّ الروحانی..... ۳۵۸-۲۹۹/۳
- ۴۲- الشّکوک علی جالینوس لمحمّد بن زکریّا الرّازی..... ۳۷۵-۳۵۹/۳
- ۴۳- مبلومات عن علم الجراحة فی الاسلام..... ۴۲۴-۴۰۱/۳
- ۴۴- بیماری مالیخولیا در طبّ اسلامی..... ۱۹-۱۳/۴
- ۴۵- دانشنامه حکیم میسری، کهن‌ترین مجموعه طبّی به شعر فارسی..... ۲۴۸-۲۴۱/۴
- ۴۶- آزمایش پزشکان..... ۲۸۵-۲۷۵/۴
- ۴۷- ابن هندو و سنت پزشکی یونانی..... ۱۳۶-۱۲۵/۵
- ۴۸- آگاهی‌های دربارهٔ علم پزشکی در اسلام و ایران..... ۲۴۷-۲۲۵/۵
- ۴۹- کوششی در معرفی تاریخ و اخلاق پزشکی در اسلام و ایران..... ۲۴۳-۳۲۳/۵
- ۵۰- نهضت ترجمه در جهان اسلام و رسالهٔ حنین ترجمان..... ۴۶-۲۵/۶

ج: کلام و عقائد و فرق و اسلام‌شناسی

- ۵۱- سبهم ایرانیان در تحوّل کلام اسلامی..... ۴۲-۱/۱
- ۵۲- سعدی و قضا و قدر..... ۶۲-۴۳/۱
- ۵۳- مقدمه‌ای بر تلخیص الشّافی شیخ طوسی..... ۷۴-۶۳/۱
- ۵۴- رشیدالدّین در دفاع از غزالی..... ۹۲-۷۵/۱
- ۵۵- ابن راوندی..... ۲۱۰-۱۸۹/۱
- ۵۶- منابع تازه دربارهٔ ابن راوندی..... ۲۲۸-۲۱۱/۱
- ۵۷- اسماعیلیّه..... ۲۷۶-۲۲۹/۱
- ۵۸- المؤید فی الدّین داعی الدّعاة شیرازی..... ۲۹۴-۲۸۳/۶

- ۱۷- روش تصحیح و نشر متون فارسی ۱۷۸-۱۶۹/۴
- ۱۸- کلمات فارسی در یک متن فقهی عربی ۱۸۶-۱۷۹/۴
- ۱۹- تحقیق در دیوان ناصر خسرو ۲۲۴-۱۹۷/۴
- ۲۰- سخنی چند درباره شعر حزن لاهیجی ۲۷۴-۲۵۹/۴
- ۲۱- مقدمه‌ای بر جهانگیرنامه تصحیح
- مرحوم دکتر سید ضیاء الدین سجادی ۶۹-۶۳/۵
- ۲۲- واژه‌های فارسی در کتاب تقویم الأدویه
- حبیش بن ابراهیم تفلسی ۳۷۲-۳۴۵/۵
- ۲۳- ترجمه منشور و منظوم قصیده لامیه العجم طفرانی اصفهانی ۴۰۶-۳۷۳/۵
- ۲۴- تعلیقات بر دیوان ناصر خسرو ۲۴-۱/۶
- ۲۵- برخی از اصطلاحات فلسفی در شعر ناصر خسرو ۱۸-۱/۷
- ۲۶- ادبیات تطبیقی (فارسی و عربی) ۴۴-۲۹/۷
- ۲۷- مقدمه‌ای بر چاپ اول بوستان سعدی تصحیح
- دکتر غلامحسین یوسفی ۹۰-۸۳/۷
- ۲۸- ناصر خسرو و توجه او به مسیح و مسیحیت ۱۴۶-۱۳۹/۷
- ۲۹- مثل و مَثول و تمثیل، پنجاه ضرب المثل مشترک
- در زبان‌های عربی و فارسی و انگلیسی ۱۱۲-۹۱/۷

ب: تاریخ پزشکی اسلامی

- ۳۰- رازی در آثار بیرونی ۱۱۲-۹۳/۱
- ۳۱- رساله ابوریحان در فهرست کتابهای رازی ۱۲۲-۱۱۳/۱
- ۳۲- تاریخ پزشکان و فیلسوفان اسحق بن حنین ۱۷۲-۱۵۷/۱
- ۳۳- تجدیدنظر در نام یکی از کتابهای رازی ۱۸۸-۱۷۳/۱
- ۳۴- مقام فلسفی محمد بن زکریای رازی ۳۱۸-۳۰۱/۱
- ۳۵- رساله حنین بن اسحق به علی بن یحیی درباره
- آثار ترجمه شده از جالینوس ۴۱۶-۳۵۷/۱

الف: زبان و ادبیات فارسی - ادبیات تطبیقی (فارسی و عربی)

- ۱- چهره دینی و مذهبی ناصر خسرو در دیوان..... ۲۷۷/۱-۳۳۰
- ۲- نسبت روحانی ناصر خسرو..... ۳۵۷/۱-۳۶۴
- ۳- یادداشت‌هایی دربارهٔ مرزبان نامه..... ۱/۲-۵۰
- ۴- برخی از اصطلاحات اداری و دیوانی در تاریخ بیهقی..... ۵۱/۲-۷۱
- ۵- متنبی و سعدی..... ۹۰/۲-۱۱۰
- ۶- ترجمهٔ تفسیر طبری..... ۱۷۰/۲-۱۸۷
- ۷- یادداشت‌هایی دربارهٔ ویس و رامین..... ۱۸۸/۲-۱۹۸
- ۸- اسرارنامهٔ عطار..... ۲۴۲/۲-۲۵۴
- ۹- امام حسین علیه السلام در اشعار ناصر خسرو..... ۲۶۷/۲-۲۷۷
- ۱۰- قصیدهٔ رثائیّه در نبش قبر حضرت موسی بن جعفر (ع) و گوینده آن..... ۳۱۵/۲-۳۲۳
- ۱۱- تأثیر زبان فارسی در زبان عربی..... ۳۲۴/۲-۳۶۴
- ۱۲- مشارکة اللّغة الفارسیّة فی الحضارة الاسلامیّة..... ۷۹/۳-۱۱۷
- ۱۳- العلاقة بین اللّغتين الفارسیّة والعربیّة..... ۲۳۳/۳-۲۷۶
- ۱۴- عناصر فارسی در زبان عربی..... ۳۷۷/۳-۳۸۸
- ۱۵- رحلة الشّاعر الخاقانی إلى الحرمين الشّریفین و وصفه لهما سنة ۵۵۱ الهجریّة..... ۴۲۵/۳-۴۳۳
- ۱۶- پذیرش لغات بیگانه در زبان عربی..... ۱۵۹/۴-۱۶۸

دانشگاه مک گیل
مونترآل - کانادا

مؤسسه مطالعات اسلامی

دانشگاه تهران
تهران - ایران

بنفتمین بیت گفتار

در مباحث

علمی و ادبی و فلسفی و گزارش سفرهای علمی
یادبود بزرگان علم و دانش

از
دکتر مهدی محقق

تهران ۱۳۸۶

سلسله دانش ایرانی

۶۱

مجموعه متون و مقالات تحقیقی و ترجمه

زیر نظر

دکتر مهدی محقق

انتشارات

مؤسسه مطالعات اسلامی دانشگاه تهران - دانشگاه مک گیل

خیابان انقلاب شماره ۱۰۷۶ طبقه ۷ تلفن ۶۶۷۰۷۲۱۳-۶۶۷۲۱۳۳۲

دورنگار ۸۸۰۰۲۳۶۹ صندوق پستی ۱۳۳-۱۳۵-۱۳، تهران

تعداد ۱۰۰۰ نسخه از چاپ اول

کتاب هفتمین بیست گفتار

از دکتر مهدی محقق

لینوگرافی پارسیان، چاپ دالاهو، صحافی کیانی

چاپ و ترجمه و اقتباس از این کتاب منوط به اجازه

مؤسسه مطالعات اسلامی است.

شابک ۵-۳۶-۵۵۵۲-۹۶۴-۹۷۸ ISBN : 978-964-5552-36-5

بها: ۵۰۰۰ تومان

تهران ۱۳۸۶

فیا

۵۷۱۳۸۶ ح/۶۲۶ PIR ۸۲۰۳

۱۰۳۵۱۷

محقق، مهدی، ۱۳۰۸ -

هفتمین بیست گفتار در مباحث علمی و ادبی و فلسفی و گزارش سفرهای علمی و یادبود بزرگان علم و دانش / از مهدی محقق.

تهران: مؤسسه مطالعات اسلامی دانشگاه تهران - دانشگاه مک گیل، ۱۳۸۶.

ده، ۳۲۰ ص.

سلسله دانش ایرانی؛ ۶۱. مجموعه متون و مقالات تحقیقی و ترجمه /

زیر نظر مهدی محقق

۵۰۰۰۰ ریال : 978-964-5552-36-5

ص.ع. لاتینی شده: The seventy treatises on literature,

Mehdi Mohaghegh. Haftumin BistGuftar

philosophy and biographies of learned men

نمایه.

کتابنامه.

محقق، مهدی، ۱۳۰۸ - -- سفرها.

مقاله‌های فارسی -- قرن ۱۴.

فلسفه اسلامی -- مقاله‌ها و خطابه‌ها.

علوم -- کشورهای اسلامی.

مؤسسه مطالعات اسلامی دانشگاه تهران - دانشگاه مک گیل.

دانشگاه تهران. مؤسسه مطالعات اسلامی

۴۸/۶۲

وضعیت فهرست نویسی

رده بندی کنگره

شماره کتابشناسی ملی

سرشناسه

عنوان و نام پدید آور

وضعیت نشر

مشخصات ظاهری

فروست

شابک

یسادداشت عنوان

و پدید آور

یادداشت کتابنامه...

یادداشت کتابنامه...

موضوع

موضوع

موضوع

موضوع

شناسه افزوده

شناسه افزوده

رده بندی دیویی

فهرست مطالب کتاب

پیشگفتار.....	هفت - ده
۱- برخی از اصطلاحات فلسفی در شعر ناصر خسرو.....	۱-۱۸
۲- میرداماد و فلسفه مثناء.....	۱۹-۲۸
۳- ادبیات تطبیقی (فارسی و عربی).....	۲۹-۴۴
۴- سخنی چند درباره حاج ملاهادی سبزواری.....	۴۵-۶۰
۵- گزارش اجمالی از یک سفر کوتاه علمی	
(همایش بین‌المللی احمد بن عبدالجلیل سجزی).....	۶۱-۷۴
۶- سخنی کوتاه درباره شروح فارسی فصوص الحکم ابن عربی.....	۷۵-۸۲
۷- مقدمه‌ای بر چاپ اول بوستان سعدی	
تصحیح دکتر غلامحسین یوسفی.....	۸۳-۹۰
۸- مَثَل و مَثُول و تمثیل، پنجاه ضرب‌المثل مشترک	
در زبان‌های عربی و فارسی و انگلیسی.....	۹۱-۱۱۲
۹- میرزا ابوالحسن شعرانی.....	۱۱۳-۱۲۰
۱۰- گزارشی کوتاه از سفر علمی به شهر بمبئی و پونا.....	۱۲۱-۱۳۲
۱۱- آشنائی من با سید حسن تقی زاده.....	۱۳۳-۱۳۸
۱۲- ناصر خسرو و توجه او به مسیح و مسیحیت.....	۱۳۹-۱۴۶
۱۳- نوش آفرین انصاری.....	۱۴۷-۱۶۰
۱۴- نامه‌هایی از دکتر مهدی محقق به نوش آفرین انصاری.....	۱۶۱-۱۷۴
۱۵- سفر علمی کوتاه به کشور کویت جهت داوری	
بهترین کتاب در تاریخ پزشکی اسلامی.....	۱۷۵-۱۸۰

- ۱۶- از خلیل بن احمد تا احمد بهمنیار..... ۱۸۱-۱۹۸
- ۱۷- کتابت حدیث و پیوندهای فرهنگی..... ۱۹۹-۲۰۸
- ۱۸- بهاء الدین خرّمشاهی..... ۲۰۹-۲۱۸
- ۱۹- گزارشی از سفر کوتاه علمی به حیدرآباد هند..... ۲۱۹-۲۳۲
- ۲۰- مؤسسه مطالعات اسلامی دانشگاه تهران - دانشگاه مکیل..... ۲۳۳-۲۵۸
- فهرست اعلام و اشخاص..... ۲۵۹-۲۷۹
- فهرست کتابها..... ۲۸۱-۲۹۴
- فهرست گروه، طوایف و اقوام..... ۲۹۵-۲۹۹
- فهرست اماکن و نهادها..... ۳۰۱-۳۰۹
- فهرست موضوعی یکصد و چهل مقاله
- که در بیست گفتارهای هفتگانه آمده است..... ۳۱۱-۳۲۰

پیشگفتار

سپاس و ستایش خداوند بزرگ را که چنان توفیقی به راقم این سطور ارزانی داشت که اکنون هفتمین بیست‌گفتار خود را به اهل علم و جویندگان دانش تقدیم می‌نماید. نخستین بیست‌گفتار او در سال ۱۳۵۵ به وسیله مؤسسه مطالعات اسلامی منتشر گشت. مطالب کتاب چنان تازه و بدیع بود که پیش از نشر، پروفیسور ژوزف فان اس Josef Van Ess استاد برجسته دانشگاه توپینگن آلمان خواست که آن مقالات را مورد مطالعه قرار دهد و نگارنده از ایشان خواهش کرد که آنچه در ضمن مطالعه درباره آن مقالات به نظر شریفشان می‌رسد، یادداشت کنند. ایشان مقاله‌ای محققانه مرقوم فرمودند و مطالب کتاب را که مربوط به تاریخ فلسفه و علوم و کلام و عقائد و فرق اسلامی بود با یک رشته‌ای دقیق در جریان تاریخ اندیشه و فکر در ایران به هم ارتباط و پیوند دادند که این ابتکار ایشان نشانه تسلط به مطالب و تبحرشان در علوم و معارف اسلامی بود. مرحوم استاد احمد آرام که شیفته آن مقاله گردیده بودند با لطف خاصی که به من داشتند به ترجمه فارسی آن مبادرت ورزیدند تا مورد

استفاده اهل علم به ویژه نسل جوان و دانشجویان قرار گیرد.

در سال ۱۳۶۳ به پایمردی استاد آرام - رحمه الله علیه - شرکت انتشار به چاپ دوم آن مبادرت ورزید که به موازات اقبال اهل علم و دانشجویان به کتاب، آن چاپ هم زود تمام شد تا آنکه چاپ سوم آن با عنوان نخستین بیست گفتار در سال ۱۳۸۳ به وسیله مؤسسه مطالعات اسلامی چاپ و در دسترس دانش پژوهان قرار گرفت.

در طی سالهای بعد دوستان اهل علم و دانش از نگارنده خواستند که این مجموعه های بیستگانی ادامه یابد از این جهت دومین بیست گفتار در سال ۱۳۶۹ و سومین بیست گفتار در سال ۱۳۷۲ و چهارمین بیست گفتار در سال ۱۳۷۶ و پنجمین بیست گفتار در سال ۱۳۷۹ و ششمین بیست گفتار در سال ۱۳۸۵ به وسیله مؤسسه مطالعات اسلامی دانشگاه تهران - دانشگاه مکیل در مجموعه ای که به نام سلسله دانش ایرانی خوانده می شود، چاپ و منتشر گردید. در این بیست گفتارهای هفتگانه نظم منطقی و تاریخی رعایت نشده بلکه مقالاتی که آماده بود وقتی تعدادشان به بیست رسید اقدام به چاپ آن گردید.

در کتاب حاضر یعنی هفتمین بیست گفتار علاوه بر برخی از مقالات علمی، گزارشی از شرکت او در مجامع علمی در کشورهای: فرانسه - پاریس، هند - بمبئی، پونا و حیدرآباد، کویت در این مجموعه دیده می شود. گزارش تفصیلی از فعالیت علمی مؤسسه مطالعات اسلامی که اکنون در آستان چهلمین سال تأسیس آن قرار گرفته، زینت بخش پایان این مجموعه گردیده است. هرچند گزارش سفر او به انگلستان برای

شرکت در کنگره بین‌المللی ناصر خسرو که در دانشگاه لندن برگزار شد، در این مجموعه دیده نمی‌شود ولی سخنرانی او در آن مجمع نخستین مقاله او در هفتمین بیست‌گفتار است.

برخی از پیشگفتارهای بزرگداشت‌نامه‌های بزرگان علم و دانش که در انجمن آثار و مفاخر فرهنگی ماهانه چاپ شده و اکنون نسخه‌های آن نایاب گردیده زینت‌بخش این مجموعه است از جمله: حاج ملا هادی سبزواری، میرزا ابوالحسن شعرانی، احمد بهمنیار، بهاء‌الدین خرّمشاهی.

در پایان این کتاب فهرستی از یکصد و چهل مقاله مندرج که در این هفت بیست‌گفتار آمده و برحسب موضوع چنین طبقه‌بندی شده، آورده است:

- ۱- زبان و ادبیات فارسی و ادبیات تطبیقی (عربی و فارسی) ۲۹ مقاله
- ۲- تاریخ پزشکی اسلامی ۲۱ مقاله
- ۳- فلسفه اسلامی ۲۰ مقاله
- ۴- کلام و عقائد و فرق و اسلام‌شناسی ۱۹ مقاله
- ۵- تاریخ علوم در اسلام ۱۷ مقاله
- ۶- یادبود بزرگان علم و دانش ۱۷ مقاله
- ۷- گزارش سفرهای علمی ۱۴ مقاله
- ۸- تصوف و عرفان ۲ مقاله
- ۹- نهادهای علمی ۱ مقاله

امید است که این کوشش ناچیز او جهت معرفی ادب و فرهنگ و

تمدن اسلامی - ایرانی مورد پسند و پذیرش اهل علم و دانش به ویژه دانشجویان عزیز و گرامی که آینده علمی این کشور را در دست خواهند داشت، قرار گیرد.

از خداوند کریم خواهان است که او را چندان عمر دهد تا هفتمین بیست گفتار را در تاریخ پزشکی و داروشناسی و همین را در مقالات عربی و دهمین را در مقالات انگلیسی که در دست کار دارد به پایان رساند و تِلْكَ عَشْرَةٌ كَامِلَةٌ را تحقّق بخشد. بَمَنَّةِ تَعَالَى و کرمه.

مهدی محقق

فروردین ماه ۱۳۸۶ هجری شمسی